

BULÁNYI GYÖRGY

KARÁCSONYI EMLÉK...

Okvetlenül el kell mondanom az idei karácsonyozásaim történetét. Mért? Mert lehet, hogy többet ilyen idelent már nem csinálhatok, s a következőre már csak más idő- és térbeli koordináták között kerül majd sor. Ha nem így lesz, akkor a 2007. év karácsonyi történeteit majd nem mondom el, mert hiteltelenné leszek – mondja, mondja, és mégis itt marad.

Hát úgy esett, hogy első idej karácsonyom helyszíne történetileg már második volt. Hol s mikor? A Trianonban kicsivé tette Nagy Magyar Alföld mostani közepén, Szolnokon volt az első, és még 1951-ben, amikor is anyám lejött Mátyásföldről a Zagya-parti metropolisba. Miért? Csak azért, mert itt már három unokája volt, és segíteni akart a 26 éves anyának, Livinek – jó nagymamaként. Könnyen tehetett, mert ő is fiatal volt: 54. évét töltötte. Magam meg kelet felől közelítettem meg a várost, Debrecenből, legcsudálatosabb karácsonyom színhelyéről, az ottani utolsó... Mert a következőt, az '52. évit már a Markó utcai fogházban ünnepeltem, puha szalmán, hol meleget nem marha, de vastag pokróc biztosította.

De most nem az elsőről, hanem a második szolnoki karácsonyomról kell beszámolnom. Ez 56 esztendővel az első után történt, az idén, hogy 89. esztendőm kapujában legyen még egy szolnoki karácsonyom. Szeptember óta négy hetenként lejárok Bíró Lajos ottani népének *Napsugár*-közösségbe: a KIO-t tanulmányozzuk két-két numerusokként, szombatonként 2-től 6-ig. Lajos pedig novemberben azt kérte, hogy toldjuk meg a következő találkozónkat egy karácsonyi szentmisével, mert az december 16-ra esvén már karácsonynak számít. Röpké két óra alatt (6-tól 8-ig) el is mondtuk a szentmisét. A nyolc éve készített karácsonyi elmélkedésemet mondtam el, melyet ők még nem hallhattak. Az a címe: *Arany János és az epikai hitel – Ó, jöjj, ó, jöjj Üdvözítő*. Elmondtam ezt annak utána, hogy Lajos felolvasta a lukácsi híradást a Gyermekek születéséről. Utána meg eloltottuk a villanyt, s öt perc csend után – gyertyafénynél –, ki-ki elimádkozta a maga

karácsonyi elmélkedését, s így lett két óra ez a karácsonyi szentmise. Nyolcra befejeztük, majd visszarepítettük a pályaudvarra. A vonat meg elvitt a Keletibe, a Metro meg a Ferenciek terére, s este tíz órára már a rendházban is voltam, ahonnan dél körül indultam. Ez volt idén az első karácsonyom, szép volt, és méltó kezdete a következőknek.

A következő mi is volt? Az nagyon szerény volt. Csak távkarácsony volt. Egy Liliom utcai rangos tánciskola kért meg, hogy mondjam már rá a Prédikátor könyvének nyolc versét a masinájukra, ők meg azt december 20-i estjük közepére teszik. S én mondtam: *Ideje van a születésnek és ideje a meghalásnak, ideje az ültetésnek és ideje annak kiszaggatásának, ami ültetett...* meg a többi. Hívtak, hogy nézzem meg a műsort, de nem mentem bele az éjszakába. Másnap este a rendi közösségemnek volt vacsora utáni találkozója, ahol Sinkáról beszéltem, s elszavaltam nekik két balladát: az *Eső Virág* Andrásét, a világirodalom – szerintem – legszebb Jézus-inkarnációját meg még a *Bor-Ökrösné* címűt. Szívesen hallgatták. De ez sem volt még a karácsonyozás igazi folytatása. Arra csak 24-én került sor. Magam lettem reggel a főcelebráns. Mondtam az itteni rend szerint hetedmagammal a misét a híveknek, azaz a kispapoknak, s én prédikáltam. Ezeket mondtam:

Testvéreim! A nyár folyamán megesett, hogy ketten-hárman voltunk, s megkérdezték, nem akarok-e főcelebráns lenni. Rábólintottam. De tegnap az ebédlőben, idejövésem 11. hónapjában először, Labi megkért, hogy mondjam el ezt a misét, én pedig megkérdeztem tőle: nem féltek attól, amit prédikálni fogok? Azt válaszolta, hogy félnek ugyan, de azért megkérnek. Ez az alaphelyzet. Ha kiteszitek magatokat e félelemnek, nem prédikálhatok olyat, hogy csalódjatok, s azt mondjátok: Nem volt benne semmi félelmetes.

Ahogy tapasztaltam, Ti itt nagyobbára elmondjátok öt percben az olvasott szövegekről tudhatót. A kálvinisták kiválasztanak egy *ígét*, egy rövidke mondatot, s arról beszélnek egy félórát. Magam a vegyes műfajt kíséreltem meg: egy ígéről beszélek majd öt percet. Idézem *ígém* legkorábbi magyar szövegét, Mátyás királyunk korából: *s hívod ő nevét Jézusnak, mert ő üdvözíti ő népét ő bűnöktől*. Ez a textusom, amiről prédikálok. Azt mondanám el, hogyan üdvözíti Jézus azokat, akik figyelnek rá. De előbb szakmai ártalomként egy kicsit nyelvészkedem.

Ma is él nyelvükben ez az *üdvözéjt* az „üde” szavunkban. Ugyanebből származnak a nyelvújítási *üdit* és *üdüil*, melyből lettek az elmúlt században az *üditő* italok, meg az *üdüilő*, ahol és másutt az italokat ihatjuk. Az *üde* szó az *egészséges*, *ép*, *kitűnő*, *szent* jelentésű, de mára már elavult *üd*, *id*, *egy*-többől származik. Ha *üditő* napunk van, az *üd*- vagy *idnapunk*, mai nyelvünkben *ünnepünk*, mint ez a mai is, amikor jön a Jézuska. Ily napon el szoktunk menni az *üd*- vagy *idházba*, azaz az *egyházba*, mely nem egy darab házat jelent, hanem egy szent házat. S mért *idnapunk* az *idházban*? Hát csak abból a célból, hogy

Jézus üdévé tehessen bennünket, üdvözeythessen minket, ha már az ő népének gondoljuk magunkat.

Az *üdvözeyt* megfelelője Máté görög szövegében a jövő idejű s megment jelentésű *sósei*. 53 ízben fordul elő igénk az evangéliumokban, s bőven találjuk Jézus ajkára adva is. Egy-két félét elmesélgetnék egy tanszéken erről a szóról, de hát erről már lekéstem. Beérem most ez öt perccel, és mondom Jézus szavát, hogy a hitünk tesz üdévé minket, s ha hajlandók vagyunk érte elveszejteni életünket, akkor üdévé tesszük azt. És mi magunk ám! Csúnya autoszótéria ez... De hát mit tegyek, ha egyszer a szinoptikusok mind az ajkára teszik Jézusnak e kijelentést? Csak nem hagyhatom ki...

Nem is, mert az ember számára nyilvánvaló – Is-ten hangja ez bennünk! –, hogy ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát, meg hogy ki-ki a maga szerencsésének meg a maga üdeségének a kovácsa. S ha Jézus besegít nekünk ebbe, csak azért teheti, mert mi engedjük neki, hogy besegítsen. Hogyan kell hagynunk, hogy besegítsen? Ez a legnehezebb dolog a világon. El kell hinnünk Neki a négy jajt s a négy boldogságot – ha már a C-évben, Lukács évében vagyunk. Karácsonyra tekintettel a négy jajt elhagyom most, s maradjon csak az, amitől boldogok leszünk: *Boldogok vagytok ti szegények, akik most éheztek, akik most sírtok, s amikor gyűlölnék, kiközösítnek, gyaláznak titeket az Emberfiáért, mert nagy a jutalmatok a mennyben.* A jutalom és kegyelem viszonyának tisztázáshoz is kellene egy-két félét. No meg ahhoz is, hogy mi ez a Jézus-féle boldogság... De hát nincs félét, nincs kevesebb sem. Helyette választom, amire lehetőségem van: énekeljünk egyet Jézus csizmájáról. – S elénekeltem nekik az oltártól, hogy *Rossz a Jézus kis csizmája...*

Hát ez volt a prédikációm szövege. Utána a reggelinél az egyik ifjú pap mondott róla valamit:

– Persze, hogy van autoszótéria, csak ezt nem szabad kimondani.

– Hát ez a bajom, hogy én meg mindig kimondom azt, amit nem szabad – feleltem neki.

Délután ötkor kezdődött a karácsonyestünk a kápolnában, Ebédnél Labi, a prefektus, állítja össze a műsort, s megkérdi:

– Gyurka bácsi nincs egy jó karácsonyi versed? Gondolkodom, majd mondom:

– Az nincs, de van egy novellám.

Aztán megyünk ebéd után lefelé a lépcsőn, s mondom Emilnek, hogy Döncinek van egy nagyon szép karácsonyi verse: *Harmadik mise*. Odaadom neki, azt majd ő olvassa fel. Én meg elmondom nagy derűtséget okozva *Hova és kihez menjen az istenlány* c. novellámat.

Aztán vacsorázunk, s vacsora után következik az ajánlékozás. Kaptam két szivart, melyet még nem mertem elszívni. Utoljára érettségi bankettemen szívtam – jó hetven éve. Meg még egy elmés villanyborotvát. Húztunk egy héttel korábban nevet, nem tudom ki húzta ki az enyém. Én Józsiét húztam. Kapott tőlem KIO-t, 91. Naplót meg egy kísérő levelet. Ennek szövegét ideírom:

Kísérő levél, nincs benne ritmus, mérték, csak rímes próza volna...

Rám esett a sor, a sors..., s / Nem illik adni ajándokot / Csak úgy, szárazon.

Kellene verset írni hozzá, szívből / Jövőt s elméset, olyan Arany Jánoshoz és Sinkához illőt.

De nem tudok, s hiába tördelem / Sorokra szövegem, attól még nem lesz / Szabadvers sem az énekem.

Igazi versre eddig még / Csak Kaifás ihletett, S Téged az / Eszem máshová sorol s ítélt.

Kivárom tehát az időt, amikor / Szívem Érted majd lángra gyúl, / S a műzsám majd verset sikolt.

Marad tehát a próza, mire / 89. éve küszöbén képes-e / A magyar-szak fáradt igrice?

Nem tud szegény, már olyat / sem, mert prózához is kell azért / Valami s némi gondolat.

S az elmúlt reggelen elmondtam, / mit nem mondhatok el én soha: / Nem lépek tanszékre professzornak.

Így hát fogadd, mit megírtam / Jó negyven éve, s hat vastag / Kötetben. Kiadó? Szamizdat.

Raadásul még a végtelen Napló / 91. füzetét is, mely csak az elmúlt / Napokban hagyta el a sajtót.

Sokat találsz majd benne, / Botrányosat. De bízom Benned: / Nem botránkozol, hiszen ismered,

Akitől, amíg él, csak olyan telik, / Amit ajkára ad egyetlen / Szerelme, a Názáreti.

Vége, vége, nincs tovább, / Megizzadt, s koszorús homlokát / Megtörölheti, s Pegazust is, a lovát.

Ajánlottam még nekik, hogy megtanítom őket bridzselni. Azt ígérték, hogy majd szilveszterkor állnak elibe. Éjféli szentmisére átmentek a Mikszáth térre, de én ne mentem, mert féltem, hogy veszélyeztettem vele a másnap reggeli programot. 25-én délelőtt a Bokorportán mondta misét, s benne a 2006. évi karácsonyi elmélkedésem, mely megtalálható a 91. Napló végén. Gabit és Bandi ültettem magam mellé. S mise után mondtam Bandinak, hogy szívesen látnám már a Vincze családot.

– Ha látni akarod, gyere el hozzánk holnap délután, mindannyian együtt leszünk. Negyvenen voltak, nagyon jól éreztem magam körükbe.

De első nap délután még elmentem háromra töredék- s egykori pótkávéra a Guttenberg-térre bridzselni. Sz. Márti, Margit és Tamás fogadtak. Jót beszélgettünk. Estére meg siettem haza, mert másnap korán keltem. A Népligetből repített egy busz Ajkára. Amikor megérkeztem György Zoliékhoz mondtam egy bókot Gabinnak: Még mindig Te vagy a legszebb kislány a Bokorban. Aztán megláttam ötödik gyermekét, Anna-Máriát, s módosítottam, hogy nem ő az, hanem a kislánya. Itt is voltunk vagy húszan, s nekik is elmondtam idei karácsonyi elmélkedésemet. Jót beszélgettünk. Különösen Töltl Janival, aki közben az ajkai Művelődési Ház igazgatója lett, és nagyon sok jót tehet ebben a minőségében. Egy órákor már újból a buszon ültem, a négy haza is értem. Este meg elmentem a Vincze családhoz. Még éjfél előtt haza is hozott Krisi és Orsi.

Következő volt a családi karácsony. Livivel, keresztlányommal, Évikével meg Zsomborral s Katival. Jól kivallattam őket, ők is engem. Péntek délelőtt alkalmi fuvar elhozta Livit ide, a Piarista közbe, s végre látta ő is, hol lakom. Délután pedig a Mag I. jött el teljes létszámmal. Csináltunk karácsonyt: misét elmélkeéssel, s utána megtanítottam őket bridselni. Még fokozni kell a tudományt. Azt mondták, fokozzák. Két találkozó közt eljönnek majd egy-egy alkalommal.

Utána már Szilveszter következett. Délután imádkoztunk miséztünk, s közben levetítették az év eseményeit, majd vacsoráztunk. Vacsora után vártam őket szobámba. Tíz óra lett, mire megérkeztek. Két *terített* bridsz után már igazánból játszottunk. Három leosztás sikerült. Eredmény: 2 db 3 sans és 1 nagy szlemm. Féltizenkettő után felmentünk adorálni a kápolnába, utána elénekeltük a himnuszt, koccintottuk. Majd lejttem egy új vastag könyvvel, s megkezdtem az Újévet annak olvasásával. Fél kettőkor eloltottam már a villanyt, s aztán alvással elkezdtem az újesztendőt.

MERZA JÓZSEF

ÉLJÜNK KRISZTUS BÉKÉJÉBEN!

Karácsony van. Az emberek megvásárolják ennivalójukat és hazamennek, hogy néhány napot zavartalan nyugalomban töltsenek. Az újságírók papírt vesznek elő és megírják a karácsonyi melléklet fenyőágakkal díszített oldalai számára szánt cikküket. Jóléről, biztonságról, nemzeti egységről, a politikai feszültség enyhülésének kilátásairól elmélkednek. A frontokon harcolók egy-két napra meg egyeznek abban, hogy nem ölik egymást. A hívők kartkarba öltve éjféle misére sietnek, s a templom fényárjában boldogan ünneplik azt, Aki békét, váltságot hozott az embernek. Elfelejtik a sűrke munkanapokat és gondtalanul örülnek a Kisdednek. A nem-hívó is halat és bort vásárol, a feleség anyjától tanult szentestei ételeket főz. Mozi vagy színház programot terveznek, szülőkhöz, testvérekhez utaznak. A rokon nélküliek a rádióműsort böngészik és házikabátba bújnak, a mozgékonyabbak asztalt foglalnak valamelyik étteremben. Mindjárt itt van az év vége. Az ember elégedetten állapítja meg, hogy mit végzett az év során, mit szerzett anyagiakban, szellemiekben.

Krisztus megszületett. Ezért van Karácsony. Krisztus békét hozott a Földre, ezért ilyenkor pihenünk, eszünk, szórakozunk, barátkozunk, nem foglalkozunk sem termeléssel, sem üzlettel, sem tudományos munkával, sem verekedéssel. Ezekből a külső jelekből ítélve, a Béke ünnepének formáiból kiindulva, a békére az alábbi meghatározásokat gyűjthetnénk össze. A béke édes semmittevés a verekedésnek közmegegyezéssel történő felfüggesztése révén előállott helyzetben. A béke társadalmi, családi, egyéni nyugalom. A béke a fizikum és a pszichikum kellemes jóérése.

Hagyjuk el derék polgárainkat, akik az elmondott módon ünneplik a Karácsonyt és képzeljük oda magunkat egy ködös, borongós angliai országútra. Kérdezzük meg a menetelő idős gentlemant, aki sálját nyaka köré tekerve, kabátját szorosán összehúzza lépeget a nyirkos, decemberi időben. Uram! Ön komoly, megállapodott ember. Miért nem ül otthon karosszékében, miért nem hallgatja a fahasábok ropogását? Miért mászkál kinn ebben a kellemetlen időben? Jól meg akar húlni? És egyáltalán: mit szól ehhez a felesége és a gyerekei? Vagy szólítsuk meg a nagysörényű fiatalembert, aki plakátot cipel magával. Barátom! Miért nem tölti ezt a kellemetlen időt magához való fiúk és lányok, meg egy jó lemezjátszó társaságában? Nem tudom, mi lenne a válasz. Valószínűleg arról beszélnének, hogy amikor Krisztus békét akart hozni, akkor Ő is otthagya a Szentháromság összkomfortos életét és mindenféle sötét alakkal kezdett járkálni azért, hogy ezzel a pár éves meneteléssel megnyerni igyekezzenek a közvéleményt egy program megvalósítására.

Ez az egyetlen példa is mutatja, hogy különféle fogalmak élnek a békéről. Az egyik nyugton akar lenni, a másik szórakozni akar, a harmadik az országúton köt ki. Mivel nem lehet minderről beszélni, egy oldalt választok csak ki. Elmondom, mit jelent nekem Krisztus békéje az év bármelyik napján.

Egy ember vagyok, aki a többi között él. Ők kapcsolatban vannak velem, én övelük. A kapcsolatok sokfélék: munkáltató – munkavállaló, munkatárs – munkatárs, családtag – többi családtag, rokon – többi rokon, ismerős – ismerősök, barát – többi barátok, - hopp! Mit kell most írni folytatásnak? Stilisztikailag: ellenség – többi ellenség. Azaz, vannak ellenségeim, ezek nem szeretnek engem és a maguk szükségletei és lehetőségei szerint ártanak nekem. Én, a magam módján, önvédelemtől indítva, becsületes módon ellenaknákat mélyíték velük szemben. Ez e szópárt tartalmi magyarázata.

Ezt a szópárt kell leírnom, pontosabban, megélnem?

Nem! Krisztus a béke csinálótól a barát – ellenségek szópárt várja el. Furcsa, heterogén párosítás. De csak ez az egyetlen párosítás teszi lehetővé, hogy az ilyen sémákból barát – barátok típus válhassék abban az esetben, ha a pár első tagja nagyon tudja sugározni a szeretetet és ez áthatja a pár második tagját. Ha ez mégsem történnék meg, akkor sincs nagy baj, mert az első tag elviseli a második tagban szereplők kitolásait, nincs harc, mert az egyik fél nem ad okot az ütközetre.

Mi tehát a béke? Külső vonatkozásokban a fizikai és az adminisztratív erő nem-alkalmazása. Kellemes érzés ez? Problémamentes? Nincsenek benne válságok, depressziós szakaszok? Első közelítésben azt a gyereket kellene megkérdezni, akinek az apja bottal veri a fenekét.

Belül vagyok most, önmagamban. Különféle ismereteket szereztem, különféle dolgokat valósítottam meg. Úgy gondolom, hogy Isten Országához tartozom, dolgozom érte, eredményeim vannak. Ebből eredően tehát békében élek önmagammal. Jaj, nem! Százszor nem! Borzalmas